

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer ha-Tashbets

Ḥuṭ ha-meshulash

Avraham ben Ya‘aḳov ibn Ṭavah

האווט נבא בקעי נב מהרבא

Amsterdam, 498 [1737/1738]

ל וינע

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9070

בהם דכיינו מינים אלו ונחמי מינים אחרים שאין באין לידי חמוץ לא
 ליד סרחון והנה כל מחבל הנעשה מהם קודם גבול לישא בכל
 אופן שיעשה לא מיקרי להם וגם הנעשה לאחר גבול לישא הם
 נתפסל עם שום משקה שלא כדרך אפייה לא מיקרי להם ואין
 מברכים עליו המזיח אלא בתינו הכל הנאפה בתנור או אפי' בשאם
 בלי שום משקה בין שהיה בלי לתו עבה או רכה ומדכין עליו המזיח
 ולהחיו שלש ברכות והטעם משום דנשתנה למועילותה כשנעשה
 באופן זה שהיא סועד הלב במאמר הנחוב ולחם לבב אטום יסעד
 לא מיקרי להם אלא דבר הנקרא פת שהוא הנאפה בלי שום משקה
 ובין אם היה בלי לתו עבה בין אם היה בלי לתו רכה כל שנאפה
 דרך אפייה בלי שום משקה הוא הלחם שומדכין עליו ברכת המזיח
 להם גמור הוא לרבי יוחנן וכוותיה פסקה ר"ה ז"ל וכן השיבנו
 האחרונים ז"ל ומה תלמוד להק בין כל מין שנבצר בדברי המפרשים
 ז"ל שתדע אופן עשייתו והנה באלו הארצות יש כמה מינים אלו
 הפת כמו מה שקרוין מוטל וע' אור ריק'ק או קור'ס או מערו'בה או
 מול'ה וכלם דין פת יש להם מאחר שכלם אפויים בלא משקה וכן כל
 כיוצא בזה אלא שהאמרו'כה לדעת רמ"ב ז"ל ידעה שאם לא
 קבע עליה סעודה לא יברך עליה אלא בתינו ע' שכן כתב שאם עירב
 עמה מיני תבלין ואפאה נקראת פת הבאה בכסנין ואע"פ שהיא פת
 מברך עליה בתינו ואם קבע סעודתו עליה מברך המזיח ע"כ וא"כ
 המערו'כה שלא שלבו שערבין בה שום זבנים ומטרב'כ' לדעתו ז"ל היה
 פת הבאה בכסנין אונס לא נהגנו כן אלא שמברכין עליה המזיח
 כי מתגבית על פי שיטת הסוברים שאפי' פת הבאה בכסנין היא
 הנעשי' כמין ביסין ומל' דבש ותבלין כמו האמרו'וד ואבר'ך שאפי'
 אפי' אולם בלא משקה פת הבאה בכסנין מיקרו וכן נראה'גמ' :
ומעתה זאת הפת שעושין הערביים שקרוין מול'ה אינה
 חסירה שום ענין מעניני הלחם הגמור באופן
 לישה ועשייתה וחמומה כמו כל מין פת אלא שבאפייה חופרין
 בקרקע מושב הפת ומסיקין אותו היסק הראוי לאפייה ומסירין האש
 ומנקים המקום מעשר ואחר ומימין הפת בו ומחזירין האש עליה
 ועושין זה כדי לחמר הדבר כשהם מוכנים או כשישכחו להם כלי
 אפייה או כשהאכלים מרובים ולא יספיק להם כלי האפייה ודבר
 חשוב היא הלחם שה'פת מחמוץ ובליתו עבה ומבד'ין בה לנדוליה'
 ומשע'בתי' בעושה אלו הכלו ממנה כמה פעמים בהיותו במדבר
 בורחים ומלעפות המגפה והיא פת גמורה ורי'ך לברך עלי' המזיח
 וברכת הגזון ונדל'י דלא גריעה פת זו מטרדקנין שהזכירו בגמרא
 שעושין גומא בכורה ונותנין בה קמח ומים ומערבין אותם ונאפות
 שם והיא יחיבת בחלה ומברכין עליה המזיח ובר'המ' ואדם יולא בה
 ידי חובתו בפסח והטעם הוא לפי שבגומא מתקבץ יחד ונעשה כמו
 פת ומעתה ק'ן לזו הפת הנקראת מול'ה שהיא פת גמורה בכל אופני
 עשית' והואלי שבימי הרב ז"ל היו עושין באופן אחר כגון ששוחטין
 חמלים ועל גבי קרקע ושופכין העסה עליהם או בחיזה אופן אחר
 ועל כיוצא בזה הוא שכתב הרב ז"ל לברך בתינו מול'ה הג' מול'ה
 שעושין היום מודה הרב ז"ל והכל מסכימין שהיא פת גמורה לברך
 עליה ברכת המזיח ולאחרי'ה' המ' כמו שמברכין על כל פת חשובה'
 והאל' בדמיו יעביר לנו פשע וחובה וימתול מטאת בתובה ז'שמיענו
 במהרה בשורה טובה' ושלום :

שאלה כט

שאלה שנים שאוכלים
 בשר ואחד אוכל חלב או
 בסוף מהו שיצטרפו
 לזמן מי המדין כיון שזה אוכל מה שאסור לחבירו לאוכלו לא
 מצטרפין או דילמא שכל אחד מהם התיר קא אכיל מצטרפין :
 זה לא נזכר בגמרא ולא בפוסקים :
תשובה
 ומה שז' בגמרא הוא שאמרו הכל
 פכל אין מומינין עליו וכח
 הרמ"ב ז"ל טבל וכ'ש נבלות וטרפות ויין נסך ולא מיביעיא זמון אלא
 אפי' ברכה לא יברך לה בתחלה ולא בסוף אלא אם כן אכל דבר
 שאיסורו קל כגון דמאי ומעשר שני והקדש שנפדו אף ע"פ שלא נתן
 החומש ונעמו ז"ל בזה ממה שאמרו חז"ל אין זה מברך אלא מנהיך
 ועליו הכתוב אומר ויבטע בך נאף ה' והר"ב ז"ל השיבו על זה
 ואמר שלא הזכירו זה בגמרא אלא לענין זמון שאין מומינין דמאחר
 שאכלו איסור אין להם קביעות אכל ברכה למה לא יברך והרי נהנה
 ואפור ליהנות מן העולם הזה בלא ברכה וכל אהנה בלא ברכה

מעל ע"כ והר"ב ז"ל בפסקים הסכים לדבריו וכן כתב גמ' ז"ל
 בטורים ולעד'ן שכן ראוי להורות עם שאין לדעת מוכרתי כי
 דבריו דבי ז"ל חמוסין דמיו ויוי שאכל שום וריוח טורף יאכל שום
 ויהא עוד ריוח טורף ומה שאמרו אף זה מברך אלא מחמת לא לטעמו
 מהבדלה אמרו אלה לגמור על מעשה הגול גבול חמסין ופעה מהם
 גלוסקא וכו' דבין דהיא גזולה אפי' ממות הבדלה לניאוף תחשב אלה
 אמרו זה להפקיע ממוחובת הבדלה ואין להאריך בזה כי חינו גבול
 לנדון זה אכל מה שיש ללמוד וממנו לענין שאלתכם הוא מה שכתב
 רש"ב ז"ל שלשה שהכלו בלחם אחד מהם חינו גזור מפת של עובדי
 או שאחד מהן אוכל חלות אפי' שחמסין הנזכרים אינם יכולין לאכול
 עם אותו שאינו נזהר וכן הישראל אינו יכול לאכול עם הבקן חלות
 שהוא אוכל כיון שאותו שאינו נזהר יכול לאכול עם הגזורים וכן
 יכול לאכול עם ישראלים הרי אלו מצטרפין עכ"ל וה' להענין
 שאלתכם שהק' ע"פ שהאוכל בשר אינו יכול לאכול חלב עם חבירו
 כיון שהאוכל חלב יכול לאכול בשר מצטרפין קן לצטרף אלא
 שיש להסתפק אם יש לומר גם לדעת רמ"ב ז"ל שיוצטרפין לא
 כי הוא לא הזכיר חילוק זה דאם אחד יכול להאטרף אלא חלה הענין
 בלחם אכלו איסור קל או חס' אכלו איסור חמור ואם כן כשיהי' האיסור
 חמור שאפי' לא יהיה אלא לבדי אחד מהם יסבור הרב ז"ל דלא
 מצטרפין ואין להקל ולומר דאפי' האוכל בשר נמי לא יאסור לאכול
 חלב אלא לפי שעה הכל לאחר שהיה ביניהם שיעור הראוי יכול גם
 הוא לאכול חלב ומזה זה גם הוא יצטרף כיון שאינו נאסר מזה דבר
 שהוא אסור לו לעולם דזה ודאי אינו נכון דאין להחלה שיעור והרי
 הוא עתה בזמיון של ע' שהאוכל בשר אינו יכול לאכול חלב וכן כתב ר"ה ז"ל
 על דברי רש"ב ז"ל שכתבתי עליו ז"ל על צד המצטרף דשאל
 שמודרין הנאה זה מזה אין מצטרפין לזמון אפי' שיעולם לישאל
 על נדרס ולהתירו מ"מ עדין לא נשאלו עכ"ל והר"ב ז"ל
 בטורים וא"כ ק' הדברים הם אלו שיכולין לאכול לישאל על נדרס
 אפי' כל זמן שלא נשאלו אינם מצטרפין זה שאין בידי להחזיר עצמן
 לאכול חלב עד שיעבור זמן הקבוע לו אינו דין שלא יצטרף אלא שעת
 כל זה אפשר לנדר ולהחזיר דבין דין זה עובר הדמיונית לאכול
 בשר בחלב כאחד או שבושלים יחד אלא לאחר הבשר יאכל חלב לא
 היה זה חמור מאוכל הקדש ומעשר שני שלא נתן חומש :

ואחר

שכתבתי זה מחמת שדברי רש"ב ז"ל הם גמרא
 ערוכה פ"ק דערבין הכל מצטרפין לזמון ככאם ז' ולייסי
 וישראלים פשיטא לא דריבא דקא אכלי כהנים הרומה או קדשים
 והור קא אכל חולין סד' ה' הואיל ואי בעי זר למוכל בהדי כהן לאחזי
 אכיל אימא לא מצטרף קמ"ל נהי דזר בהדי כהן לא מיזי אכל כהן
 בהדי זר מיזי אכיל ע"כ ומאחר שהדבר מפורש בתלמוד בלי חולק
 ודאי שמה שלא הזכיר רמ"ב ז"ל חילוק זה הוא לרוב פשיטתו
 מן ז' ממה שאם אכלו כלם איסור קל מצטרפין וזה פשוט ושלום :
ענין ל
 על אודות שני יאודים שהיו בחמות ופכל
 כותל של החמות ופכל קאת מהחז' עליהם
 ונפגע אחד מהם ושל'ת שניה יצולו בנס
 עזוב ובה"כ שאלוני אם יברכו הגומל ואחריהם ודאי שברכו
 ולאחר שברכו בגומלו קאת מחכמי הדור דמאחר שלא נזכרו בתינו
 בפוסקי' אלא אותם הרבעה ואסמכיהו הקראי דמזמור הודו וכו'
 מנין להוסיף עוד עליהם :

וכדי

שלא יעשו בדבר זה הוכרתי להשיבם כי אמת שלא
 הזכירו חז"ל אלא אלו הארבעה ונחמו בהם סימן וכל
 החיים יודוך סלה נוסריקון בשום ייסורים יס מדבר ולא מפני שלא
 יברכו אלא אלו דודאי כל שנעשה לו נס ויגל ממות לחיים שצריך
 להודות ולברך הגומל על הכלתו אלא שחז"ל דברו בהווה ובמזונו
 ואלו הארבעה הם מצויים יהודי ונולת' וראיתי שנתאל דבינו החיי
 גאון ז"ל למה חז"ל במאמרם לא לקחו אותם על סדר הפסוק'
 והשיבו כי הפסוקים התחילו במסוכן יותר וחז"ל הזכירו תחלה
 המצוי ע"כ הם כן מן הטעם שלא הקפידו אלא על המצוי יותר
 להזכירו תחלה הפך סדר הנקרא לכן לא חשו להזכיר אחרים שאינם
 מצויים כאלו ונדואי שצריך לברך על כל מיני סכנה שיגל האר'
 מהם ובכיוצא בזה אמרו בניגולה מעבודת לחירות אמרו שורה
 נומות לחיים לא כל שכונן הוא בענין זה טעמה מתי אמרו חז"ל
 שיברך על אותן הרבעה מפני שהיה בחזקת סכנה ואע"פ שהוא
 מספק כי לא כל הולכי מדברות יפגעו לפסוק ואחרות נחם שרף
 ועקרב

ועקב
 לכל
 בו
 לטור
 זה כי
 שאיר
 על ה
 הוא
 וכש
 התפל
 והר"ב
 ש
 בן גדון
 מכל
 אם
 למכור
 ת
 לוקחין
 לה יקח
 ולמדו
 עשאו
 דאת
 כי הקד
 שאין
 ימלאו
 בדמיו
 לו מה
 אפי' און
 ולה
 חור' ולא
 ס'ת וכו'
 לדי מע
 בראה
 למועד
 מה
 אלו וז"ל
 אין לו
 לעולם
 ישא
 הר"ב ז"ל
 למכור
 ז"ל וז"ל
 בדמיו
 בשבעה
 בשל כפר
 בשבעה
 אלה של
 מובי הע
 ל' דאבי
 דהיינו
 ליה תל
 גם הם
 דמיו
 לטנא
 ארבים
 שאין

ונקרא בלשון כל יורדי הים יסתכרו שהרי כמה פעמים אינן באים לכלל סכנה ואפי' כן לרובין לברך מאחר שדבר זה הוה ראוי להו' בו סכנה וק' הוא למי שצא ליד סכנה כגון מי שצמד עליו הריה לטרפו או נחש להכישו או כיוצא בזה דאסור משום שארע לו ענין זה ביישוב או בביתו וכן מצינו שכל' עליו מפולת ויזול מהמות מפני שארע לו זה ביישוב לא יברך הגומל ולא יתן שבת והוא לא לשי' על הכלל זה לא יעלה על לב והדבר פשוט שח' ל דברו במצויים הוא הדיון והוא הטעם לכל דבר סכנה שיגלל האד' ממו' וכשמעו החכמי' שגמגמו לאמרו מיענה לדברי אלה' ולאחר התפלה חיפשתי להרי' צו' ששאל בכיוצא בזה והשיב בדברי והראיתי אותה תשובה לחכמים סגו' והסכימו כלם לדברי כי האמת עומדת לעד:

להתשכל הכפון כה' ר משה הכהן בקרי יש' צו :

שאלה לא

יודע לאדוני מאר עיני כי יש לי בת בוגרת קרובה לעשרים שנה וגם יש לי בן גדול ממנה וראוי לנשאין ואין לאל ידי להשיאם כי הכסף אזל מכאן לא נשאר לפני אדוני בלתי אס גוייתי ויש לי ס'ת ולא ידעתי אם אוכל למוכרו כדי להשיאם או לא וכאן יש אסורי' ויש מתירים למכור ורציתי לשמוע ממועב'ת ומדברך לא אסור ימין ושמהל' ככר ידעת מה שאמרו במגלה בני העיר שמכרו רחוב' של עיר לוקחין בית הכנסת ומכרו בית הכנסת לוקחין תיבה וכו' ומכרו ספרי' לוקחים תורה אבל אם מכרו תורה לא יקחו ספרי' וכו' והטעם משום דמעלין בקדש ואין מורידין ולמודו דמעלין בקדש מדכתוב ויקם משה את המשכן שבאלל עשאו ומשה שהיה גדול ממנו הקימו והא דאין מורידין למדו מקרא דאת מחתות החטאים האלה ועשו אותם רקועי פחים יפיו למזבח כי הקדוש לפני ה' ויקדשו כיון שקדשו קדשו ע"כ' והנה ידוע שאין מעלה למעלה ממועלת החורה ולכן אין מוכרין ס'ת שהרי לא ימאלו לקנות בדמיו דבר מעולה הונו ואפי' למכור יסן לקנות בדמיו חדש הוה בעיה דלא חיפשיטא' ונקיטן לחומר' ואפי' אין לו מה יחבל לא ימכור ס'ת דהכי הניח התם יתר על כן ארש' צב אפי' אין לו מה יחבל ומכר ס'ת אצורוהא סימן ברכה לעולם וזה היתרו מכירת ס'ת וזלתי לפני דברי' בלבד דהיינו ללמוד תור' ולישא אשה דהכי איתא התם א"ל ויחן משר' ר מאיר אין מוכרין ס'ת וכו' והטעם דמוכרין כדי ללמוד לפי שעל ידי הלימוד יבא לידי מעשה לקוי' כמה מצות ועטעם כדי לישא אשה משום לא התו בדאה לשבת ירה' עוד טעם כולל לשיחא שאם לא יהיה האד' לומד התורה וכו' אם יעדר האד' מהבריאה תורה מה תהא עליה תהא מוכנת בקרן וזית לכן הותר למכור ס'ת ללודך שני דברים אלו ו'ל הרמ' צו' פ' י' מה' ס'ת ואסור לאדם למכור ס'ת אפי' אין לו מה יחבל ואפי' היו לו ספרים רבים ואפי' יסן לקנות חדש לעולם אין מוכרין ס'ת אלא לשני דברי' שילמוד תורה בדמיו או ישא אשה בדמיו והוא שלא יהיה לו דבר אחר למכור ע"כ' אמרם הראש' ז'ל בפסקיו ובכו' ז'ל בטורי' ובדמוים כתבו שהיחיד יכול למכור ס'ת שלו' והרי' צו' ז'ל בתשובה מחמיר כדעת הרמב"ם ז'ל וז'ל הרשב"ש ששאלת אם יכולין למכור ס'ת לחוק בית הכנסת בדמיו מבוארה הוא שאסור ואפי' אית ביה תיובי ומה שאמרת דאף בשבעה טובי העיר' במעמד אנשי העיר לא התיר הראש' ז'ל אלא בשל פקדים חט' שאני חוקך להחמיר בס'ת אפי' בשל כפרי' ואפי' בשבעה טובי העיר' במעמד אנשי העיר דמה שאמרו בגמ' לא שנו אלא שלא מכרו שבעה טובי העיר' במעמד אנשי העיר אבל מכרו טובי העיר' במעמד אנשי העיר אפי' למי שתי ביה שכתב ספיר דמי' ז'ל דאבית הכנסת קאיו ובדמשמע לישא דלמי שתי ביה שכתב דהיינו בבית הכנסת עלמו ודומיא דעובדא דבסמוך דרבינא הוה ליה תלא דבי כנישתא בארעיה ובעי למודעיה ואע"ג שהדמים גם הם בכלל למי שתי ביה שכתב דהיינו שיכולין למכור ולקנות בדמיו שכתב לשתתוף דלא עדיפי דמיים מבית הכנסת עמיה מ"מ לישא משמע דבבית הכנסת גופה מיירי וכ' שגירסת הרי"ף ז'ל זגריים אפי' למי שתי ביה שכתב ולמשמע ביה פירי' אבל ס'ת כמו שאין' טובי העיר' במעמד אנשי העיר יכולין להתנות להוריד

תשובה

בית הכנסת ומכרו בית הכנסת לוקחין תיבה וכו' ומכרו ספרי' לוקחים תורה אבל אם מכרו תורה לא יקחו ספרי' וכו' והטעם משום דמעלין בקדש ואין מורידין ולמודו דמעלין בקדש מדכתוב ויקם משה את המשכן שבאלל עשאו ומשה שהיה גדול ממנו הקימו והא דאין מורידין למדו מקרא דאת מחתות החטאים האלה ועשו אותם רקועי פחים יפיו למזבח כי הקדוש לפני ה' ויקדשו כיון שקדשו קדשו ע"כ' והנה ידוע שאין מעלה למעלה ממועלת החורה ולכן אין מוכרין ס'ת שהרי לא ימאלו לקנות בדמיו דבר מעולה הונו ואפי' למכור יסן לקנות בדמיו חדש הוה בעיה דלא חיפשיטא' ונקיטן לחומר' ואפי' אין לו מה יחבל לא ימכור ס'ת דהכי הניח התם יתר על כן ארש' צב אפי' אין לו מה יחבל ומכר ס'ת אצורוהא סימן ברכה לעולם וזה היתרו מכירת ס'ת וזלתי לפני דברי' בלבד דהיינו ללמוד תור' ולישא אשה דהכי איתא התם א"ל ויחן משר' ר מאיר אין מוכרין ס'ת וכו' והטעם דמוכרין כדי ללמוד לפי שעל ידי הלימוד יבא לידי מעשה לקוי' כמה מצות ועטעם כדי לישא אשה משום לא התו בדאה לשבת ירה' עוד טעם כולל לשיחא שאם לא יהיה האד' לומד התורה וכו' אם יעדר האד' מהבריאה תורה מה תהא עליה תהא מוכנת בקרן וזית לכן הותר למכור ס'ת ללודך שני דברים אלו ו'ל הרמ' צו' פ' י' מה' ס'ת ואסור לאדם למכור ס'ת אפי' אין לו מה יחבל ואפי' היו לו ספרים רבים ואפי' יסן לקנות חדש לעולם אין מוכרין ס'ת אלא לשני דברי' שילמוד תורה בדמיו או ישא אשה בדמיו והוא שלא יהיה לו דבר אחר למכור ע"כ' אמרם הראש' ז'ל בפסקיו ובכו' ז'ל בטורי' ובדמוים כתבו שהיחיד יכול למכור ס'ת שלו' והרי' צו' ז'ל בתשובה מחמיר כדעת הרמב"ם ז'ל וז'ל הרשב"ש ששאלת אם יכולין למכור ס'ת לחוק בית הכנסת בדמיו מבוארה הוא שאסור ואפי' אית ביה תיובי ומה שאמרת דאף בשבעה טובי העיר' במעמד אנשי העיר לא התיר הראש' ז'ל אלא בשל פקדים חט' שאני חוקך להחמיר בס'ת אפי' בשל כפרי' ואפי' בשבעה טובי העיר' במעמד אנשי העיר דמה שאמרו בגמ' לא שנו אלא שלא מכרו שבעה טובי העיר' במעמד אנשי העיר אבל מכרו טובי העיר' במעמד אנשי העיר אפי' למי שתי ביה שכתב ספיר דמי' ז'ל דאבית הכנסת קאיו ובדמשמע לישא דלמי שתי ביה שכתב דהיינו בבית הכנסת עלמו ודומיא דעובדא דבסמוך דרבינא הוה ליה תלא דבי כנישתא בארעיה ובעי למודעיה ואע"ג שהדמים גם הם בכלל למי שתי ביה שכתב דהיינו שיכולין למכור ולקנות בדמיו שכתב לשתתוף דלא עדיפי דמיים מבית הכנסת עמיה מ"מ לישא משמע דבבית הכנסת גופה מיירי וכ' שגירסת הרי"ף ז'ל זגריים אפי' למי שתי ביה שכתב ולמשמע ביה פירי' אבל ס'ת כמו שאין' טובי העיר' במעמד אנשי העיר יכולין להתנות להוריד

הס'ת עליו מקדושתו כך אין יכולי' להתנות להוריד דמיו מקדושה חמורה לקדושה קלה וכו' ועוד האריך בזה ובסוף דבריו כתב אבל מה שפירשתי לי להתיר הלכה למעשה למכור ס'ת שחמלא בו טעות וכו' כיון שהוא פסול אין בו קדושת ס'ת והרי הוא כחומשים ושבעה טובי העיר' במעמד אנשי העיר' ימכרוהו וכו' עד או שימכרו אפי' ס'ת כשר להספקת התלמידים או להשיא יתומים בדמיו דהוי דומיא דללמוד תורה ולישא אשה עכ"ל' מכל מה שכתבנו בתפלת שדיון ס'ת של יחיד שנוי במחלוקת שלדעת הראש' ז'ל ובנו ז'ל ויכול למכור ולדעת הרי"ף והרמ' צו' ז'ל והרי' צו' ז'ל שהולך בשעטות אין יסתר למכור לזולת השני דברים הגו' :

ומבואר

מקום נלע"ד דמי האינוגא דכדון דידך אפי' לדעת המחמירים מותר למכור ללודך דברים שכתבת שהרי אמרו בגמ' ללמוד תורה ולישא אשה סתם ויש במשמע ללמוד תורה כל למוד בין שלו בין של אחרי' וכן לישא אשה כל נישואין במשמע בין לנישואי עצמו בין כדי לישא אשה אדם אחר שאין לו במה לישא אם לא ימכור זה הס'ת שלו לתת לו דמיו ולישא בהם אשה וזולתי שאם יש גם לזה הנזקן טעם דבר למכור ולתת דמיו לזה לישא בהם אשה שלא יוכל למכור ס'ת וכמו שפירש בדברי הרמ' צו' ז'ל' אבל כשיהיה זה הרוצה ללמוד או לישא אשה עני ואין לו מה למכור וגם לזה שרצה להטפל בו אין לו זולת הס'ת והוא רוצה לזכות במצות זה הלמוד או הלו הנישואין ודאי שיוכל למכור הס'ת ואפי' שהרמ' צו' ז'ל סתם ולא פירש פרט זה הרי' צו' ז'ל פירשו שכת' שהאז מתיר הלכה למעשה שימכרו ס'ת להספקת התלמידים ולנישואי יתומי' דהוי דומיא דמה שאמרו ללמוד תורה ולישא אשה הגה הוא ז'ל מביין מה שאמרו בגמ' ללמוד תורה ולישא אשה כולל בו כל למוד וכל נישואין בין של המוכר בעצמו בין ללודך ליימוד ונישואי אחרי' ובראי דאפי' לשיטת הרמ' צו' ז'ל קאמר לה דאפי' שאין זה מפורש בלשוננו מ"מ זיל בתר טעמא כל שתהא מניעת המכירת ס'ת גורמת ביטול הלימוד או הנישואין מותר למכור' והדברים ק' ללודן ששאלת שהוא ללודך נישואי בנד ובתך ובפרט כי בעו'ה יתומים בחיי אביה' הם והגיעו לפרקן וחלפו חק ואין לאל ידם בשום אופן אחר ואיפשר שישארו בקרן וזית עד שילבין ראשם וכו' אמרו בגרה בתך שחרר עבדך ויהיה נהליה וכל כיוצא בזה מותר למכור של אחרים בשבילם של אביהם לא כל שכן' וראיתי דהאידנא נהגו להקל בס'ת של יחיד למכור ולעשו' בדמיו מה שירצה וכן הקהל מוכרין ס'ת לפדות שבויים וחולי' שסמכו על הראש' ז'ל שמיקל אבל כדון דידך נלע"ד שמוחר אחת למכור אליבא דכ"ע ולכן עשה והללח למכור אותו ולהשיאין וראה בניס לבניך שלו' על ישראל :

ועל

מה ששאלת אם הקטן עולה למנין שלשה או אינו עולה אלא למנין שבעה גם כן אירע חטעה בקטן פחות מ"ב שנה שאירע לו אביו אשה והמנהג שהמאמר אשה עולה לקרות בתור' ויש שרצה לקדש ואירע זה ביום שני וכשאלתי על זה ואמרת שיעלה גם למנין שלשה והתחילו לגמגם אותם שדרכם לגמגם ואמרו קטן עולה למנין ז' שמענו למנין ג' לא שמענו או אמרתי להם ומה נשתנה והלא שבת יום שכתביי בשבעה הוא וקטן עולה למנין העולים של חובת היו' כן בשני וחמישי שחובת היום בשלשה קטן עולה למנינים ועוד שהרמ' צו' ז'ל כתב קטן שידע לקרות עולה ממנין הקדושים הוא עולה למנין בין שס' ז' אוב וכן כתבו הגהות מימוני בפרוש דקטן עולה למנין שלשה אח"כ מנאתי לרא' הרש' כן ז'ל שכתב בחיקון החזנים שעשה וז'ל קטן עולה בין למנין ז' בין למנין ג' ואמרתיו זה לאותם שגמגמו ועמדו ולא ענו עוד :

שאלה לב

ומה ששאלת עוד על שמוא' בלילי שבת וי"ט לקדש בבית

תשובה

הכנסת ולברך על הכוס ואין מטעמי' ממנו לקום חרס ואפילו למיטקות וחששת לאיסור ברכה לבטלה' עד כאן : לענין מה שאין המבדק בצימנו טוע' מהכוס אין בזה חשש דהא אפי' בדברים שאין הסוס בהם חובה אלא מנהגא בעלמא כגון במילה ואיחוסין ונישואין ופדיון הן שלה כזכר בהם בתלמוד בשום מקו' שעמונים כוס ובברכת נישואין אמרו בפ"ק

בצ"ק דכתובות בריך שיה ואלא אמרו שבע בשום מקו' מפני שלא היו מברכין על הכוס אלא מנהג הוא שנתחדש באלו הדורות וכן כתב הרמ"ב ז"ל בקצתם נהגו להביאין וכו' ואם כן הויה ברכת בצ"ה דידהו ברכת הנהנין והיה ראוי שאין לברך אלא השותה מהם בעצמו כדליתא בגמ' וכן היה דעה הגאונים ז"ל בפירוש שאין זה מברך ואחר שותה ומשעם זה ביטלו הכוס בברכת המילה שחלה ביה"כ או בצ"ב וז"ל הר"ן גי'ת ז"ל בתשובה אם כוונתה מילה ביה"כ או בצ"ב לא מברכין על הכוס כל עיקר כדעבדין בדוכתא דלא שכיח חמרא וחזינן לגאון שכת' שמברך על היין ומיניחו עד הערב ושוחתו ולא שברית לן הכי דקי"ל המברך נריך שיטעום והכי דלא חיפשר הכי ליעביד ליטעמיה לינוקא מיישינן דלמא חתי לייסר לינחיה עד אורתא הא קי"ל נריך לטעום קמי' דלישחתי וחי חיטעי מקמי' דליטעום נריך למיהדר ולברוכי וחי לא הדר מברך משתכח דקא שתי בלא ברכה וחי הדר מברך הויה קנייתא ברכה לבטלה וקא עבר ושעם לא תשא וחי לא טעיס כל עיקר הא קי"ל דהמברך נריך לטעום הילכך כיון דלא חיפשר מהלינן ליה בלא כוס ולהכי לחמבדלינן אכסא בצ"ב שחל במונאי שבת עכ"ל וכן כתב הרמ"ב ז"ל בתשובה שאלה שאין מברכין על הכוס והמברך הוא ברכה לבטלה מפני שהינו יכול לשחוחו לא הוא ולא אחר שהוא מבין ענין הברכה וכו' וא"כ בדין הוא דבכל כי הוי גוונא היה נריך לבטל הכוס מברכות אלו כשאין מי שיכול לטעום ממנו :

מבר

מקום ראיתי להתוספות ז"ל שכתבו שאם אירעה מילה ביה"כ או בצ"ב שמברך על הכוס ומשעונו לקטן ולא מיישינן דלמא חתי למישרך ולשקות כשיגדיל : ואע"פי שכתב ט"ב בחולו'י שבת אסור להגדיל על הכוס וכן אין מקדשין ליל י"ב על הכוס ולהטעונו לחינוקות משום דלמא חתי למישרך ולשקות כשיגדיל דשהני התם דליתיה בכל שנה וכן ט"ב במ"ש דבר קבוע בהרבה שנים אבל מילה ביה"כ וט"ב אין דבר קבוע לחוס בו דלמא חתי למישרך עכ"ל : ואע"פי שיש חולקי' עליהם בזה כמו שכתבתי ראיתי להר"ש ז"ל ובגמ' ז"ל מסכימים לדעת התוספות וכן כתב ה"ז הרש"ן ז"ל בס' המנהגים : וגם הגאונים ז"ל בשאר תעניות שאין החינוקות מתענות כתבו שמשעמין הכוס לאם הילך הרי לך שאין להקפיד במה שאין טעם המברך עצמו כי יש להם בזה על מה שישמוט ובפרט בכוס הקידוש של בה"כ דנראה שיש איסור בדבר שטעמו המברך או אחר שרוצה ח"כ לקדש בביתו לדעת הסבורי' שאינו יוצא בכוס זה ידי חובת קידוש והכי קיטען כשמואל דלמור אין קידוש אלא במקום שעודה ומוכת בגמ' דהא בהא תליה דאם אינו יוצא בו ידי חובת קידוש וכבר תמיהו האחרונים על רב נארונו'י גאון שכתב שעועמי' ממנו הכבוד וכן תמיהו עליו הרב"ה בה"ח סי' קק"ע וכתב שאסור לטעום :

אבל

מה שכתבת שנהגו שאין מטעמים אותו אפי' לקטן בזה הפרוץ על מדרגו וקורבו להיות ברכה לבטלה והיה ראוי לבטל מנהג זה אם יש אפשרות לבטלו בלא מחלוקת : אבל אם יש בזה חשש מחלוקת ראוי להניחם על מנהגם כי אין נריך לכון אות' לבטל המנהג אלא בדבר שיש בו איסורה דאורייתא כמו שאמרו במס' ר"ה כי נהגו במקום איסורה מי שבקין להו' אבל בדבר שהוא מדרבנן אע"ב דחו"ל הסמכוה אקרא' אם נהגו בו היתר לא כיישינן להו' לבטל מנהגם כי יהיה בזה חשש מחלוקת וכן כשודעין בהם שאינם מקבלין שבקין להו' אלא אמרינן להו' מידי ודלמא מרינן גבי תוספת י"ה וענין זה דאיסור ברכה לבטלה אינו מדאורייתא אלא מדרבנן ואסמכוה אקרא' דלא תשא אסמכתא בעלמא כמו שכתב ר"ת ז"ל ולפיכך התיר לגשים לברך על מצות שהם פטורות מהן ואע"ב דבהא לא קי"ל כותיה מ"מ במה שכתב שאיסור ברכה שאינו צריכה הוא מדרבנן אין לפקפק כלל ולכך על כל הא' גוונא אם נהגו ויש חשש מחלוקת בשעמי' מניחם אותם על מנהגם : ועוד טעם אחר שברכת הקידוש ברכת המזות היא ולא ברכת הנהנין אלא דומיה' דשופר ומגילה היא שאע"פי שיצא מוניה אחרים ומברך להם ברכה הנריכה מטעם דכל ישראל ערבים זה לזה דברכת קידוש על הכוס היא מצות עשה כמו שדרשו רז"ל וזכור את יום השבת וזכורו על היין : וא"כ שפיר מני' מברך להוציא אחרים אע"פי שאינו יוצא באותה דלא הויה מכלל זה ברשומי' אלא תפלה שאין אחד מתפלל להוציא את חבריו אלא דווקא שליח לבור הוא שמוניה את שאינו בקי והטעם הוא לפי שגריך כל אחד להתפלל על עצמו וכן

ברכת המזון נמי לא יברך מי שלא אכל על מי שאכל אלא אם כן אכל עמו וכן ברכת הנהנין אין מי שלא נהנה מוניה את הנהנה ולא שייך בזה טעם ערבים זה לזה שאין חובה על הנהנה להינות כדי שיניאנו חברו מטעם ערבות אבל ברכת קידוש היום ברכת המזלות היא ושייך בה טעם ערבות : ומה ששאלו בגמ' ברכת הלח' וברכת הקידוש הי אמרינן אע"פי שיצא מוניה לא שאלו אלא על ברכת היין שבקידוש שהיא ברכת הנהנין לא על ברכת הקידוש עלמה דפשיטא שמוניה אחרים וכן שאלו על ברכת המזלות לחם שבברכת המזנה שהיא גם כן ברכת הנהנין ואפי' באלו אסיקא שאע"פי שיצא מוניה דכיון דכפ"הג היא חובה עצמה וכן כתב רמ"י ז"ל והמקדש להארים חוץ לביתו נראה בעיני שאין נריך לטעום שם דאפי' לא טעם שם יצאו בני חותה הבית ידי חובתו דלירדו הוי קידוש במקו' שעודה עכ"ל : ולפי זה יכול המקדש בבית הכנסת לברך להוציא האורחים וכדומה לזה וליכא ברכה לבטלה ואע"פי שלכחורה נראה שצריכים אורח' לטעום ומעולם לא רחינו שאורח' טועמי' הקידוש ונראה לקוש'א דאין להקפיד בזה שראיתי להר"ש ז"ל ולהר"ן ז"ל דלא קפדי אם היה זה היצא צריכה במקום שהמברך שם או שיהיה שומע מהמברך בלבד אע"פי שהיא בבית אחר וז"ל הר"ש ז"ל והוא דאמרינן לאפקו אורח' דאכלו ושמו כבי כנישתא לאו דווקא כבי כנישתא ממש שחי איפשר לאורח' לאכול בבית הכנסת דאמרינן פ' בני העיר בתי כנסיות אין חובלין בהם ואין שומין ואין נכנסין בן כבמה מפני החמה ובלבד מפני הנהגה וכו' אלא הכא מיירי בחדרים הסמוכי' אל בית הכנסת ואידי דמקריבי לכנישתא קרי להו' כבי כנישתא כדאמרינן פקא קמא דיומא ב"ה שיש בו דירה לחון ושם היו אוחלים האורח' ושומעים הקידוש שמקדש בבה"כ עכ"ל : והר"ן ז"ל כתב וז"ל אורח' דאכלו בני כנישתא לאו דוקא לא בחדר' הסמוכים לה ושומעים הקידוש משום שהוא מקו' קביעות שעודתו וא"ר רשב"ן ז"ל כת' על דבריו ז"ל ומכאן למי שאכל שלא במקו' המקדש כיון ששומעו ממקו' שעודה יצא עכ"ל :

ואת

תינוח הכה לויכא אורח' היכה לויכא אורח' מאי אובא לנימוח : אין בזה שום תימא דכשאין אורח' בגמ' הוא מעיקרו דכשביל מי יקדים הרי אין כאן אורח' ועיקרו לא נתקן אלא בשבילם ומוכרח אתה לומר בעיקר הקידוש הואיל ונתקן נתקן הכי נמי נימא בפרט זה דאם אין מטעמין אותו לשום אדם אע"ב דליכא אורחים הואיל ונתקן כשיש אורחים ושפיר כפקי' אע"פי שאין טועמין הכי נמי בדליכא אורחים אין נריך להטעמו דהואיל כבי הוי גוונא נתקן * וכן בעיקר הקידוש יצא בפרט זה יראה דאין חשש ברכה לבטלה דהוי מילי אחריני דאמרי' בהו' הואיל ונתקן נתקן ולית בהו' שום חשש ברכה לבטל' כמו בברכה אחת מעין שבע שנתקנה בשביל שם שבשדות אע"ב דענין זה לא שכיח אפי' דאע"ב ע"ז תקנת הברכה לא זה ממקומה : וכן ש"ן שירד לפני התיבה להוציא מי שאינו בקי אמרינן דאע"ב דכולם בקיאי' וירד לפני התיבה ואע"פי שבטלה הסבה תקנה במקומה עומדת ואין כאן ברכה לבטלה וה"ה הוא הטעם בקדוש שנתקן בשביל האורח' דאע"ב דליכא אורחים תקנה במקומה עומדת ואין כאן ברכה לבטלה וכן השיב הרמ"ב ז"ל כששאלוהו על קהל שכולן בקיאים ומתפללי' אסי ירד ש"ן להחזיר התפלה כיון שעיקר הדבר הוא להוציא את מי שאינו בקי וכן ליכא חי הויה ברכה לבטלה אלא והשיב וז"ל הואיל ותיקנו חו"ל שירד ש"ן לפני התיבה להוציא את מי שאינו בקי ולדברי ר"ג וכו' לא תהי החזרת ש"ן ברכה לבטלה כלל מפני שעיקר התקנה אע"פי שאין בצבור מי שאינו בקי כמו שתקנו קידוש בבית הכנסת והיה עקר התקנה בשביל האורחים ונתייבו בן כל בתי כנסיות ואע"פי שאין שם אורח' וכמו שתקנו ברכה אחת מעין שבע בלילי שבתות בשביל המאחר' לבא לבית הכנסת ונתייבו לאומרה תמיד אע"פי שיהיו שם כל הקהל וכן כל דבר שנתקנו בשביל דבר אחד אין ענינו שלא תעשה התקנה היא עד שיצא אותו הדבר שנתקנה שבילורק ענינו שתעשה התקנה ההיא על כל פנים גרה שמה יהיה אותו הדבר שנתקנה בשבילו ונריך שיוכן זה הענין כן שאם לא נעשו כן חו"ל כותנים דבריהם לשיעוריה ויהיה נריך בכל תפלה לחפש על כל שבית הכנסת אם הוא בקי או לא והוא יחזור ש"ן התפלה וזה כולו חוץ מענין הצורות והתקנות עכ"ל ז"ל : וכן כתבו הרש"ב והר"ן ז"ל ואין עכשו אע"ב

אע"ב
במק
איתו
במה
כוס
דקא
אות
לאלו
אחר
שהי'
המין
נתק
שאי
כתב
במה
אם
יכול
יוד
חלו
יוד
אלה
עוט
בכ
לקד
ה
לתי
כשי
על
במ'
שהו
בבר
לה
למיו
לזה
שנה
שהו
במ
במ
ושח
כמ
חש
וא
דיל
בכל
בגון
להם
ועל
הכ
לה
כס
דא
דק
עכ'
כיל
למיו
רבי
ישר
תמי

אע"כ דלא אכלי אורחי כבי כנישתא ונקיטין דאין קידוש אלא
 ביוקו סעודה אפי' הניגן לקדש כבי כנישתא דכיון דמעיקרא
 איתקו משום אורחי אמרינן ליה שתקנו חז"ל קבועות הן כדאשכחן
 במעין שבע וכו' דכיון דאיתקו איתקו עכ"ל ועוד יש סמך לענין
 כוס של קידוש אפי' שאין טועמין בבה"כ כלל מדחזינן גבהון
 דקאמר עדיפא מינה דכוס דמילה ביה"כ וימחו עד הלילה וישתו
 אותו וכ"כ כוס זה דקידוש בבה"כ שאפי' שאין טועמין ממנו
 לאתרא פשיטא שלא יפכו אותו לבטלה דודאי שמש הכנסת או
 אחר וילכבו וישתאו בביתו ולשתיה הוא עומד ופוק חזי מה בין
 שהיה מועטת כזו לשהייה שהתיר הבאון ז"ל להסאות הכוס משעת
 האילה עד לערב וכ"כ שגבאונים ז"ל סוברים דקידוש דבה"כ לא
 נתקן בשביל אורחים בלבד אלא להוציא מי שאינו יודע לקדש או מי
 שאינו לו יין וכמו שהביא הר"ב ז"ל דברי רב כטרוכתי גאון וכן
 כתב רבינו נסים גאון ז"ל דאע"כ דק"ל כשמואל דאין קידוש לא
 במקום סעודה דוקא אפי' לא היה דעתו לאכול במקום סעודה אבל
 אם היה דעתו לאכול במקום אחר שפיר דמי ע"כ ולפי זה אדם
 יכול לשמוע הקידוש בבה"כ אדעתא לאכול בביתו אם אינו
 יודע לקדש או אם אין לו יין ובאמת שתיקון גדול וזכות הרבים
 תלוי בזה שהרבה מתבטלי מהקידוש מתחת שאין להם יין או שאינם
 יודעים לקדש ורבינו ומה ז"ל כתב וז"ל הא דאמרינן אין קידוש
 אלא במקו סעודה היינו מדרבנן ואסמכוה אקרא דוקראת לשבת
 עובי ועיקר הקידוש מדאורייתא הוא כדאמרינן וזכרה על היין
 בכניסתו הילכך כיון שיש בני אדם שאינם יודעין לקדש נהגו
 לקדש בבה"כ כדי שילאו ידי חובת קדוש מן התורה שהיא העיקר
 אפי' שלא ילאו ידי חובת קידוש מדרבנן עכ"ל

הנה

כתבאר מכל זה דליכא קפידא אם לא יטעום הקידוש
 שום אדם ואי לאו דמסתפינא שאין ראוי להטעום
 לתינוקות דחיישינן דילמא אתי למיסרך לקדש שלא במקום סעודה
 כשיגיל אפי' בלי שום סבה וקו"ה היא מנה שאין מברכין בלי"ה
 על הכוס להטעמו לתינוקות דילמא אתי למיסרך וכן בט"ב שחל
 ביה"ש אם חששו ביה"ה הא דבר הבא משנה לשה וגם בט"ב ביה"ש
 שהוא פעם אחת בשבית או שלש שני' כל שכן שיש לחשוף זה לקידוש
 בבה"כ שהוא תמיד בכל ליל שבת ואפי' להחוספות ז"ל שהיה
 להטעום כוס של מילה ביה"כ וט"ב לתינוק היינו טעמא משום
 דלא תדרי ואינו דבר קבוע בכל שנה לכך לא חיישי דילמא אתי
 למיסרך ומודי' הס בט"ב שחל ביה"ש אפי' שאינו בכל שנה חיישינן
 לזה ואין מדליגין להטעום לתינוקות וכ"כ בלי"ה יה"כ שהוא בכל
 שנה ואם כן פשיטא דכ"כ שיש לחשוף בקידוש שבבית הכנסת
 שהוא בכל לילי שבתות ואינו סוּך על מה שכתבתי לבטל המנהג
 במקו' שגבא להטעום הכוס של קידוש לתינוקות דודאי יתויקו
 מנהגם אבל במקום שגבאו שלא להטעמו אלא מוליכו לביתו
 ושוחתו כמו שכתבת שנהגים במקומכם עובי הדבר להניחם
 כמנהגם ולא ישנהו שיש להם על מה שיסמוכו וכ"כ אם יש בדבר
 חשש מחלוקת לפי שאינם רואים לבטל מנהג אבותיהם ודאי שאינו
 ראוי לבטלו

ואחר

שכתבתי זה ראיתי להרשב"א ז"ל בתשובה שהשש למה
 שכתבתי שכל ענין שאתה אומר לגדול אסור לתינוק
 דילמא אתי למסרך וכדקא' לומר דלא חששו אלא במילתא דקביעא
 בכל שנה ושנה באותו זמן כההוא דיה"כ אבל מילתא דלא קביעא
 כגון הא דקידוש בית הכנסת דזימנין דליכא אורחים אין לריך
 להטעום לתינוק דלא חיישינן לסרוכי עכ"ל ודומק גדול הוא זה
 ועל כל פנים לנו הו"ו שאין לנו אורחים ולא דיורים להם בבית
 הכנסת הנה הוא דבר תמידי וקבוע וגם הרב ז"ל נראה דאכתי
 לא נתיישבה דעתו בזה שהרי כתב וז"ל ומה שנהגו התינוקו למייתי
 כסא דקדושא דבי כנישתא אף הא גמיו לא ניחא לי שפיר משום
 דאשכחתי לה פירא מבישתא דרב משרשיא דפ' תולין דלאו מילתא
 דקביעא ואפי' אמרו ושלח ליתן לתינוק לישראל דילמא אתי למיסרך
 עכ"ל והכי איתא בפ' תולין בשאלות שהאלו בני בשכר את לוי
 כילה נהו כישותא מהו מת ב"ט מהו וכו' ומכור רב האי מאן דבעי
 למיזרע כשותא בכרמא לזרע רב עמרם חסידא מנגיד עלויה
 רב משרשיא יהיב פרוטא לתינוק עכו"ל ורע ליה וליתן לתינוק
 ישראל דילמא אתי למיסרך עכ"ל הנה אפי' בדבר שאינו קבוע ולא
 תמידי חששו דילמא אתי למיסרך כל שכן קידוש בבה"כ אפי'

במי הרב ז"ל דזימנין דליכא אורחים מ"מ מה שמטעמין אותו
 בדליכא אורחין הוא קבוע ותמידי מיקרי לגבי זרעית כשותא
 בכרם דיש לחשוף בו דילמא אתי למיסרך וכ"כ שזימנין דליכא
 אורחים כלל הוא קבוע ותמידי בכל לילי שבתות והוא שלא
 להטעמו לתינוקות דילמא אתי למיסרך אלא שבמקומות שגבאו
 נהגו להטעמו ולא יקבלו ממי שרוצה לבטל מנהגם יש להגיסם
 על מנהגם כי גדול השלום

שאלה לג

שאלת מענין הכוביא
 הגקר בערבי תאבין
 אם אחר שאפו בו פת

בחמאה חוזרים והופים בזבזים פת ואוכלים אותה עם בשר כי
 נראה לך שזה אסור ותמהת על מה שאמרתי לך משמי להתיר לעשות
 כן לבתחלה ואחרת שלא נראה לך כד להתיר אפי' בדעיבד שהרי הכלי
 בן יומו ובלע מן הפת שגילשה בחמאה והפת השנייה בולעת ממנו
 ואין אוכלין אותה עם בשר עוד כתבת וז"ל ואפי' אקבל להתיר
 בדעיבד אין דעתי סובלת שיוכלו לאפות הפת אדעתא לאוכלו עם
 בשר ושם עשו כן שהיו מותרים לאוכלו עם בשר לבתחלה כמו
 ששמעתי אומרים בשם מע"כ לכן בחסדך תודיעני דעתך וזדדי
 ההיתר שאוכל לסמוך עליהם עכ"ל

תשובה

דין זה בעלמא הוא דין דגים שעלו
 בקערה שאמרו בש' כל הבשר דגים
 שעלו בקערה מותר לאכלם בכוחם
 ואפי' דפליגי בה רב ושמואל אפי' אף הילכתא הריס שמו"ל לאכלם
 בכוחם משום דהוי נתן טעם בר נותן טעם להיתרא והא דאמרינן
 עלו לאו דוקא אלא ה' הנכשלו וכן כתב הרמ"ב ז"ל פ"ו מה' אכלתי
 אסורו וכן הסכמת האחרוני' ז"ל וכן הדין במה ששאלת דהכוביא היינו
 קערה ופת שנייה היינו דגים וכמו שמותר לאכול הדגים בכוחם כך
 מותר לאכול פת זו עם בשר וזה דבר פשוט ומה שכתבת דוקא
 בדעיבד ואחרת שבעל אורחות חיים כתב כן ומדקדק מה שאמרתי
 שעלו בקער' דמשמע דוקא שכבר עלו אבל להעלותן לבתחלה ודעתו
 לאוכלן בכוחם אסור לאוכלן גס עליו תמהתי דודאי זה אינו וכוונתו
 במקומו מונח שאין הדבר תלוי בשעת עליית הדגים בקערה אלא
 בשעת אכילתן עם הכותח או דשיך האיסור או דשיך ההיתר וכבר
 אמרו מותר לאוכלן עם הכותח ולשון זה לבתחלה הוא זה פשוט אין
 צריך להביא עליו ראיה אלא להשקיף רעיוני לכך אומר לך ראיה
 ממה שאמרנו בפסחים פ' כל שעה אין לשין וכו' כיוצא בו אין שפין את
 התגור באליה וכו' ואם טח אותו לריך להסיק התגור וכתבו המפרשי'
 ז"ל דהא אמרינן עד שיסוק התגור הוא כדי להסיר טיחה שעל פניו
 דאלו מה שעלו בו לא היה לריך היסק דק"ל בבשר בחלב ל"ט בר
 ל"ט מותר והאי נמי ל"ט בר ל"ט הוא האליה בתגור והתגור בפס'
 ואכתי היתירא הוא אלא משום טיחה שעל פניו הוא שגריך להסיק
 את התגור ולא סגי בקינוח משום דליפשר שלא יתקנא יפה התגור
 אלא ע"י היסק או גמיו כיון שדרכו בהיסק ולא בקינוח להכי נקט
 היסק ולא נקט קינוח עכ"ל וראיה ברורה היא זו דהא אפית פת
 זו בתגור אדעתא לאוכלה בחלב היא דאי לאו הכי למה לריך להסיק
 התגור ואפי' הקאמר דמותר לאפות לבתחלה וכן נראה ג"כ ממה
 שכתבו הפוסקים ז"ל בענין הגעלה וז"ל וערב הפסח קודם שעה
 חמישית שהיא שעת היתר מותר להגעיל אפי' כלי בן יומו דהוי נתון
 טעם בר ל"ט חמץ בכלי והכלי במים וחוזרים ובלעיס בכלי וכו' וכלו
 היתר והוי כמו דגים שעלו בקערה דמותר לאוכלם עם כותח והנה
 זה דבר ברור לא ננטרך בו לראות יותר ודע כי בענין דגים שעלו
 בקערה יש לרב בעל התרומות סברה אחרת וכבר דחאה א"ז הרמ"ב ז"ל
 ז"ל וכתב לא אישחזוב כהני והיה איפשר עוד להאריך בראיות
 בענין זה ואני באתי בקצרה כי כן צוית להשיבך במחילה ובקינור
 אמרים נאם כאמן אהבתך החותם בסדר ואלה הדברים הגעיר
 בבני אדם ומהו הברכה בכה"ר יעקב אבן טאוון ז"ל

שאלה לד

להחכם כה"ר שלמה
 דרשאתי ז"ל : שאלת
 ראובן שנתן המשם

זהובים במתנה להיות הקרן קיים והפירות יהחלקו לעניים ועתה
 לא נחמתי מי שיקח אותם אפי' במשכונה בכיתתא ולא באופן רחוק מן
 ההפסד

ההפסד וקרוב לשכר והמעות בטלים ואין העניים מהם כלום
וכאן נמצא מי שרוצה לקחת אותם ולהעלות בהם עבירות קלוב
מדי חדש בחדשו שהוא הבית דאורייתא אם יש לו להחזיר להלוותן
ברבית לתועלת העניים אלו לא :

תשובה

גם כי לפוס ריהמא נראה פשוט
להסור מ"מ המדקדק בענין הפסד
שימצא גד הית' לסמוך עליו לתועלת
העניים והוא ממאי דאיתא בירושלמי דמועד קטן ובס' בן סורר ו"ל
לויין ברבית לחבורת מלוה ולקידוש החדש ע"כ ומכאן נר' דמותר
להלוות מעות העניים ברבית וק"ו הוא לאס התירו ללוות ברבית
מעות של הזולת כדי לעשות מלוה בלוחם מעות חף ע"פ שאותו
הרבית לוקחו אדם אחר לזרכו וכל זה כדי שלא תבטל המלוה כ"ס
ענוף המלוה נעשית בלוחם מעות של רבית ובהעדר אותה הנאה
תבטל המלוה מכל וכל ואין להקשות אמאי לא הוכיר הירושלמי
דבר זה דמותר להלוות מעות לזקה ברבית דיל' משום דאיתרי
לעיל בכיוצא בזה לאמר רבי ויהוה נכב לאביו ואמו ואכל בחבורת
מלוה אלו נעשה בן סורר וגזירה לכך הוכיר מה שדומה לזה דברים
שיש בהם חבורת מלוה עוד יש להביא ראיה להחזיר ממה שאמרו
בפ' הובב חין דין רבית ואונאה בהקדש ואמרו ג"כ בהקדש שומר
שכר אלו משלם ושומר חנם אלו נשבע וכיון שדין ההקדש משונה
מדין ההלוואה בדברים אלו ה"ה למעות לזקה ויש להביא ראיה
לזה ממאי דאיתא בפ' החובל כי יתן חס' אל העוה וכו' לשומר ולא
לאבד לשומר ולא לקרוע לשומר ולא לחלק לעניים הא קמין
שפטרו שומר מעות העניים כמו שא"ל הדין בשומר ההקדש שהוא
פטור וא"כ יש ללמוד מזה דכמו שהם שדין השומרים הכינמי
בדיני רבית ואונאה שדין מעות לזקה למעות הקדש שאין בהם
איכור רבית ואונאה :

אלה

שיש לדקדק על זה מדהאריגין בסוף החובל שהוא ארנקי
לזקה דאיתא לפיכך בריתא הפקדיה רבי יוסף גבי הוא
גברא ופסע ביה ומייביה רבי יוסף לשלומי ותירצו על זה בגמרא
שאינו עניים דפומבדיתא דמיקן קיין להו והוי בניו שהפקידו בשאין
המוון מיוחד לעניים דהיה בריתא דקחני לשומר ולא לחלק
לעניים כשאין המוון מיוחד לעניים ידועים דאז הוי דיו כדון
ההקדש שאין השומר חייב לשלם והיה דב יוסף שהי' איתו המוון
ידוע לענין טומבדיתא והוי כאלו כל אחד מהם הפקיד חלקו בלוחם
המוון ביד השומר ולכן חייב לשלם כדון כל מוון שיש לו תובעין
זכן פסק הרמ"ב בס' ז"ל פ' ה' מה' שאלה ופקדון ובפי' זה הא דהמירי'
בערכין חין נוקקין לנכסי יתומים אלא א"כ רבית אוכלת בהם ופי'
רש"י ז"ל כגון שלוחה אביהן מעות מן העכו"ם וכו' ה"ה דהיה מצי
לאוקמה בן שלוחה אפי' הם עלמם מעות של לזקה אלא דנקט מאי
דשכיח עמי' ועוד דנקט מילתא פסיקתא ולי הוה מוקי לה במעות
לזקה כדון לחלק בלוחם אופן מייירי דה"ה ח"כ מעות לזקה שאין
להלוותם כלל וכדעתן במסכת שקלים ומייירי לה בפ' שני דייבי
גזירות חין משתכרין לא במעות הקדש ולא במעות עניים ומפרש
שעמו בשל הקדש חין עניות במקום עשירות ובשל עניים דילמא
מארכי וזו וזו וזו לא :

ואין

לומר דמן הטע' הזוהבם הני מעות דכדון דין און להלוותם
בשום אופן דיש לומר דהתם מייירי בלזקה העומדת לחלק
הקדש עליו לעניים אבל כה"ג שהדק' היא להיות הקדש קיים וזונו
העניים מפורתהם מותר להלוותם ברבית וכן כתב הר"י מקורבלי
ז"ל והעיד שכן עמא דבר :

ועדיין

נשאר לבאר חס' רבית זו שהוכר שמוחר להלוות בו
מעות לזקה הוא דווקא ברבית דרבין או אפי' ברבית
קלוזה ונראה דבריהם דאפי' ברבית קלוזה מותר להלוות דאי
בדרכן לא הו' כריכי לאשמועינן דמותר להלוות מעות הקדש
ברבית דק"ו הוא מועות ויתומים דמותר להלוותם ברבית דרבין
כמו שאמרו באיזו נשך דמתר להלוות מעות ויתומים קרוב לשכר
ורחוק מן ההפסד שהוא רבית דרבין ועוד לזה הוה להו לייקט
בהתירא דלויין לחבורת מלוה אלא ליסכא דקרוב לשכר ורחוק מן
ההפסד שהוא הטעם שכתבנו בו בדין היתומים פשהוכירו היתר
רבית דרבין ונדלחו לוין ברבית נראה דאפי' רבית קלוזה וכן נמי
משמע מדסתמו דבריהם גבי מעות הקדש וכחבו סתם בפ' הובב
חין דין רבית בהקדש אלא ודאי דמייירי אפי' ברבית קלוזה וכן כתב

ענין לה

מעט' אירע בעירנו זאת כי יצא
קול בעי' שהבחרו יבחק אשכנזי
פיתה את בת רבי יצחקן יתק'
שכינתו ויחיד כל העם על לא עובדה השמועה וגדלה זעקת' עד
לב השמים ואחר כמה קטטות ומריבות עברו בקהל נכנסו בביהמ'ס
מתווכים ופשרנים ותווכו בביהמ'ס שהמפתה הגו' יקחבת המפתה
ואחי הבת הגו' יקח אחות המפתה ומתוך דברים אלו עמדו וקידשו
ועשו שפרות בשבועות וחרמות שקיבלו עליהם וגרש את בתו וקידשו
והחכם הדיין יצ' היתה בתו מקודשת למפתה הגו' ובשראה כל זה
ושהבחרו הגו' לקחת הבת המפתה אמר אתה נרין לגרש את בתו על
כל פנים ומחמת כמה טענות האחת מפני שנדרת לי נדר ואחרת
חיסר שאם תשא הבת הגזכר בתו אסורה לך אסור גמור ותלית נדרך
ואיכורך בדבר הגדור ועוד כי נשבעת לי שבועה חמורה בפני
רבים ומשבעת על דעת רבים וחס' ואני והעדים וגם על דעת
המוקם ברוך הוא בלי שום פתח ומרעה לעולם שאם תשא הבת
המפתה תגרש את בתו ותפטרנה בגט' וכל זה בשטר כתוב
ומתום ומקויים ועוד כי חין בתי דאיהו להגשא לאיש אחר אלא
לו וכל העם יודעים ייחמה וזוהיה ונתה היא מואסת אומך
ומחמת הדופי שיש בך ואיכה רועה ליגשא לך בשום פנים אפי' אם
לא תשא המפתה הגו' וגם אני ואמה וכל משפחתה מאכזבו בך
וגם כל הקהל פה אחד אמרו אנו מן הראוי שבת הדיין תגשא לאיש
כזה ואפי' למ'ד חין כופין לגרש בטענת מאיס עלי שואה נתנה
עיניה באחר וידו בנדון זה שאין בואת הבת חשש מזה אלא מפני
שמואסת בו הוא שרוצה להתגרש ולא משום שנתנה עיניה באחר
ועוד שיש אמתלא מוכחת ובלויה והוא המעשה הרע אשר עשית
ובגללו ראוי לה לפי כבודה וכבוד בית אביה שתהא מואסת בך
והרפ' וישו הטענות והבחרו הגו' אמרו כי חין בי אשתך דבר להמאס
בגללו וגם בו בדבר הזה לא עשינו מאומה ומחזיק בטענתו לאמר
לא גרש לעולם ואז הדיין אבי הנערה הזוין את הבחור לפני
החכמים והקהל והראש קראו אותי בכלל הקוראים ושאלו הראש אותנו
לאמר הנה שמעתם טענות בעלי הדין ומה נראה לכם לרין ועע
שני החכמים ואמרו גרש ואני שתקתי כי לא רציתי שיגמר הענין
כזה במהירות ולפי הראש לי נרין להתישב בדבר הרבה ואז
שאל אותי הראש מה נראה לך בזה אמרתי לו אחרי רבים להטות כי
אמרתי מאחר שלחם הדבר ברור יתחך הדין על פיהם אמר לי לא
קבל מנך תשובה זו אלא תאמר דעתך בלשון ברור אמרתי לו לא
תשמע ממני יותר מזה חן קבל ושתק אחר כך בא אלי הדיין
והראשתי לו ולואוהביו הבאים עמו תשובת מוריכו הרש"י ז"ל שכחתי
שהסכמת בני העיר שלא לכפות לגרש בטענת מאיס עלי הח"כ
באו החכמים והקהל אללי לישיבה להסכים עמהם לכוף הבחור
הגו' לגרש בטענה הגו' אמרתי להם לא תהיה כואת בישראל ולא
אסכים עמכם הפך הסכמת רבני העיר שהסכימו שלא לכפו לגרש
בטענות מאיס עלי והראשתי להם התשובה הגו' אז חזרו ואמרו
לי תהיה הכפיה מנד' האיכור והשבועה ושתקתי כי לפי דעתי
שגם בזה נרין להתישב וללאת מן הספק והס' החלילו לכתו' מנד'
שראינו האיכור והשבועה וכו' ואז אמרתי להם גם בזה לא תזכירו
לשון כפיה רק הסכמתו להשתדל עמו עד שיגרש ויכחבו ובשקט
ומני לחת' לא רציתו וכשהפירו אמרתו להם לדעתי לא היה ראוי
לפסוק הדין במהירות אלא מאחר שאתם כלכם נראה לכם הדבר
ברור ומלבד השני החכמי' יש ת"ח אחרים מסכמים בזה יתחך הדין
על פיהם ואני אני חותם אלא מפני כבודכם כי לפי דעתי נרין
להתישב בדבר קודם מעשה ואז הלכו ובשעת מעשה אמרו
להבחרו הגו' לא תחוש לשום דבר ממה שמענה לא מפסק החכמים
ולא מאיסור ושבועה ולא מטענת מילואם ולא מהאונן אשר אמרתי
ההמוון ולא משום דבר כי את כלם ישא רוח ואם עדיין אתה רוצה
ארוסךך הנה היא לפניך וחס' תרצה לגרשה מרובך הטוב גרש וכן
עשה וביטל המודעות בכל מיני ביטול שכתבו חז"ל וכתן הגט וקבל
עליו שבועה וחרס' ונדו שלא יעדר לעולם על הגט וכתבו שטר
בכל

א
מח
עש
שה
אפי'
ועד
בתו
שיח
והת
תבד
בד
החכ
אתן
כפי
שהר
הנה
ז"ל
הנה
לכס'
אחר'
שהר'
מאחר
באת
וראוי
בקיו
עליו
כי הו'
ביקש
שכתב
משה
ההסכ
אמר
דברי
באחר
חושב
יעיר
ולא
המוון
שעה
בביאה
אעתי